

бесплодные попытки найти путь развития без опоры на могучий фундамент прошлого. Рано или поздно все становится на свои места, однако, бывает, что приходящее прозрение несет за собой драму целых поколений. Похоже, такой момент переживает и наше Отечество.

История повторяется. Экономические реформы в СССР провалились по той же причине – их хотели осуществить вне демократии и без демократии. Результат известен и вывод очевиден.

Следует отметить, что Президент Украины Леонид Кучма вернул в Верховную Раду закон, предусматривающий продление до 2007 г. моратория на куплю-продажу земли сельскохозяйственного назначения, действие которого заканчивается 1 января 2005 г.

Закон фактически предлагает временно остановить рыночные преобразования на селе и перенести введение свободного оборота земли на более поздний срок.

...Виктор Янукович высказал мнение о том, что наличие в Украине рынка земли может создать необходимые условия для нормального кредитования агропромышленного комплекса.

АСПЕКТИ ЕКОНОМІКО-МАТЕМАТИЧНОГО ПОТОЧНОГО Й ПЕРСПЕКТИВНОГО ФІНАНСОВОГО ПЛАНУВАННЯ

Під час розробки моделей оптимального фінансового планування підприємства, які призначені для використання в господарській діяльності, виникає особливе завдання у сфері економіко-математичного моделювання – створення разом з моделями господарських об'єктів моделей процесів планування та управління. Викликають певні труднощі алгоритми розв'язку задач математичного програмування великої розмірності, якими представлені ці моделі.

З економічної точки зору моделі процесів побудови фінансових планів підприємства мають відбивати найсуттєвіші зв'язки внутрішньогосподарських об'єктів і звертати увагу аналітика на загальносистемне оптимальне узгодження

локальних фінансових планів. Ієрархічна структура системи фінансового планування і управління підприємством вимагає моделювання взаємодії рівнів управління із загальносистемними зв'язками:

- розподіл загальносистемних фінансових ресурсів між внутрішньогосподарськими об'єктами;

- визначення рівнів внутрішньогосподарської кооперації підрозділів підприємства;

- визначення рівнів спеціалізації підприємства, якщо ті самі послуги можуть надавати декілька підприємств;

- узгодження локальних цільових функцій із загальносистемним критерієм оптимальності.

У зв'язку з тим, що більшість модельованих економічних процесів, з'єднаних в одній системі, у дійсності відбувається паралельно, реалізація моделей функціонування має здійснюватися на машинних комплексах. У цьому випадку сам процес рахування краще імітує реальні дії. Моделювання економічних процесів підприємства є актуальним завданням для реалізації на електронній обчислювальній техніці.

Теоретичні дослідження і досвід моделювання економічних процесів свідчать, що для кращої формалізації задач фінансового планування підприємства потрібне застосування широкого набору різноманітних економіко-математичних моделей (ЕММ), які описуються у термінах мов різних математичних теорій і відображають різноманітні змістовні аспекти розвитку та функціонування підприємства.

Найпоширенішими у фінансовому плануванні стали детерміновані лінійні статистичні моделі. Стохастичні моделі внаслідок об'єктивної невизначеності вихідних даних, що використовуються при формуванні фінансових планів, більш адекватні модельованій ситуації, проте їх застосування обмежуються складністю моделей і недостатньою опрацьованістю відповідного математичного апарату. На практиці невизначеність в ЕММ звичайно враховується шляхом використання спеціальних засобів: багатоваріантних

розрахунків; багатокритеріальної оптимізації; параметризації рішень; організації діалогового режиму розрахунків. Вимога лінійності не впливає на похибку у відображення реальних відношень між факторами модельованої ситуації і є прийнятним. Ця обставина, а також наявність високоефективних методів і потужного програмно-математичного забезпечення розв'язання задач даного класу обумовлюють широке застосування лінійно-програмних моделей для розв'язання нелінійних задач.

На ряду з лінійними моделями у практиці розв'язання задач фінансового планування підприємства використовують мережеві та економіко-статистичні моделі, що також пояснюється їх достатньою адекватністю і наявністю розвинутого математичного апарату.

Застосування математичних методів у фінансовому плануванні діяльності підприємства вимагає:

- системного підходу до вивчення економіки підприємства, урахування всього різноманіття існуючих взаємозв'язків між різними видами діяльності;
- розробки комплексу економіко-математичних моделей, що відображають кількісну характеристику економічних процесів і задач;
- удосконалення системи економічної інформації про роботу підприємств тощо.

В умовах ринку зростає значущість фінансового планування на мікрорівні, оскільки кожний крок підприємств пов'язаний з ризиком, приносить доходи або втрати і має бути попередньо розрахований, обґрунтований у різних варіантах, перш ніж буде прийнято рішення. Фінансовий стан суб'єкта господарювання, його нормальне функціонування, кінцеві результати, а отже, уникнення банкрутства, залежать від наявності коштів.

Головне призначення внутрішньо фірмового фінансового планування - це розрахунок потреби у коштах, обсягу і структури витрат, визначення ефективності кожної господарської та фінансової операції і підсумків усієї роботи суб'єкта. За допомогою фінансового планування прогнозуються доходи, їх раціональний розподіл з урахуванням інтересів кожного учасника

відтворювального процесу та кінцевих результатів. Для цього обґрунтовуються фінансові завдання, показники, що характеризують рух фінансових ресурсів на різних стадіях їх кругообігу, розробляються фінансові баланси.

Планування пов'язане, з одного боку, із запобіганням помилковим діям у галузі фінансів, з іншого - зі зменшенням числа невикористаних можливостей. Таким чином, фінансове планування являє собою процес розробки системи фінансових

планів і планових (нормативних) показників для забезпечення розвитку підприємства необхідними фінансовими ресурсами і підвищення ефективності його фінансової діяльності у перспективі.

Основні завдання фінансового планування діяльності підприємства в умовах ринку такі:

- забезпечення необхідними фінансовими ресурсами виробничої, інвестиційної та фінансової діяльності;
- визначення шляхів ефективного вкладення капіталу, оцінка ступеня раціонального його використання;
- виявлення внутрішньогосподарських резервів збільшення прибутку за рахунок економного використання коштів;
- встановлення раціональних фінансових відносин з бюджетом, банками та іншими підприємствами;
- дотримання інтересів акціонерів та інших інвесторів;
- контроль за фінансовим станом, платоспроможністю та кредитоспроможністю підприємства.

На всіх етапах історичного розвитку та рівнях управління фінансове планування відзначалося загальними ознаками, які дозволяють виділити його з єдиної системи планування. До них належать особливі об'єкти, сфери планування, мета і характер планування, форма основних показників:

- об'єктом фінансового планування завжди є фінансова діяльність підприємства, на яку справляє істотний вплив рух фінансових відносин і вартісних пропорцій;

- сфера його діяльності охоплює в основному перерозподільчі процеси, які здійснюються за допомогою фінансів при утворенні, розподілі та використанні фондів коштів;

- фінансове планування звернене до вартісної сторони відтворення, його основна мета полягає в обґрунтуванні фінансових можливостей забезпечення майбутніх проектів та їхньої ефективності;

- фінансові показники, завдання, плани завжди розраховуються у вартісній формі, носять синтетичний характер, базуються на виробничих показниках, але не виступають їх пасивним вираженням. У процесі обґрунтування фінансових завдань здійснюється не просто перерахунок натуральних даних у вартісні, а визначається ефективність майбутніх витрат, вибір раціональних форм мобілізації доходів, їх розподіл, виходячи з доцільності та кінцевих результатів.

Ринкова економіка вимагає від підприємницьких структур якісно нового планування, тому що за всі негативні наслідки і прорахунки розроблених планів відповідальність несуть самі підприємства.

Держава є центральним інститутом, який здійснює управління суспільством та охорону його економічної й соціальної структури. Одна з основних функцій держави - створення правової основи для регулювання її економічної системи. Державними регуляторами є нормативні й законодавчі акти, що приймаються державними органами влади. Таким чином, ринкова економіка регулюється. Регулювання ринкових відносин може здійснюватися різними способами:

- шляхом встановлення регламентуючих правил;
- через детальну організацію функціонування ринку (товарні, фондові, валютні та ф'ючерсні біржі, інвестиційні інститути тощо);
- шляхом встановлення жорсткого державного контролю (регулювання валютного ринку та контроль його діяльності, а також діяльності ринку капіталів і дій монополістів і т. ін.).

Місце фінансового планування в ринковій економіці визначається тим, що планування - це одна з функцій управління, тому фінансове планування - функція управління фінансами. Функція планування охоплює весь комплекс заходів для опрацювання планових завдань та їх планомірного і цілеспрямованого втілення в життя.

Однак поряд з факторами, які вимагають широкого застосування фінансового планування у сучасних економічних умовах, діють також фактори, що обмежують його використання підприємствами України. До них належать:

- високий ступінь невизначеності на українському ринку, пов'язаний з глобальними змінами у всіх сферах суспільного життя;
- відсутність ефективної нормативно-правової бази у сфері внутрішньовиробничого фінансового планування;
- обмежені фінансові можливості підприємств для здійснення серйозних фінансових розробок у галузі планування.

Для здійснення ефективного фінансового планування більші можливості мають великі підприємства, оскільки у них достатньо фінансових засобів для залучення висококваліфікованих спеціалістів, які забезпечують проведення широкомасштабної планової роботи в галузі фінансів.

На малих підприємствах, як правило, для цього не вистачає коштів, хоча потреба у фінансовому плануванні саме для таких структур гостріша, ніж для великих підприємств. Вони частіше потребують залучення позикових коштів для забезпечення своєї господарської діяльності. Крім цього, зовнішнє середовище справляє значний вплив на їхню діяльність і важче піддається контролю.

Організація фінансового планування, яка відповідає об'єктивним вимогам, передбачає більш послідовне врахування його основних принципів.

В умовах переходу до ринкових відносин змінюється механізм та методи їх реалізації залежно від рівня розвитку виробничих сил, науки й багатьох інших факторів.

Методологія фінансового планування базується на таких найважливіших принципах:

- принцип об'єктивної необхідності використання фінансового планування для початкової стадії управління фінансами підприємства. Це означає, що даний процес необхідний, стає обов'язковим як найважливіший інструмент і спосіб визначення фінансових можливостей підприємства, прогнозування раціональних вартісних пропорцій, відносин, відповідно й руху грошових ресурсів для виконання накреслених програм, завдань;

- принцип ефективності, який відображає якісну сторону даного процесу та орієнтує його на досягнення позитивних фінансових результатів за окремими операціями від діяльності кожного підрозділу підприємства, на досягнення бажаного економічного і соціального ефекту;

- принцип комплексності та єдності мети, який передбачає узгодження виробничих і фінансових ресурсів, планів на різних рівнях управління підприємством. При цьому потрібне поєднання загальнодержавних, колективних та особистих економічних інтересів учасників відтворення. Тільки за дотримання цього принципу у поєднанні з іншими можливе визначення ефективної, розумної фінансової політики підприємства;

- принцип науковості, який узагальнює основні риси планування, забезпечує реальність, ефективність запланованих завдань.

Поняття науковості широке і включає обґрунтованість планових завдань з урахуванням суспільних та особистих потреб, закономірностей розвитку суспільства, тенденцій у русі коштів підприємства, об'єктивної оцінки економічної та соціальної ситуації, а також наявності ресурсів, координації фінансових завдань у часі та просторі. Наукова обґрунтованість фінансових планів підприємств означає не тільки їх реальність, але й передбачає вибір кращих рішень з урахуванням довгострокових вигод. Це у свою чергу залежить від прогресивних методів обґрунтування джерел і способів фінансування накреслених заходів, раціонального розподілу ресурсів, оптимізації вартісних пропорцій і фінансових взаємовідносин, які стимулюють прогресивні процеси.

Тому доцільно використовувати багатоваріантні розрахунки усіх завдань, які забезпечать вибір найкращого рішення з точки зору впливу фінансових стимулів, оптимізації рівня витрат, максимізації доходів, прибутку.

Значення фінансового планування для підприємства полягає в тому, що воно:

- втілює розроблені стратегічні цілі у форму конкретних фінансових показників;

- надає можливості визначення життєздатності фінансових проєктів;

- служить інструментом одержання зовнішнього фінансування.

У масовому і багатосерійному виробництві, коли споживання продукції не несе сезонного характеру (наприклад, виробництво хлібобулочних виробів, будівельних матеріалів), розподіл виробничої програми по планових періодах проводиться пропорційно кількості робочих днів. В інших випадках розподіл завдань проводиться з врахуванням термінів постачання продукції споживачам.

Виробнича програма повинна формуватися з урахуванням ресурсів підприємства й одержання найкращих результатів, тобто бути оптимальною.

Оптимальна виробнича програма - це програма, яка відповідає структурі ресурсів підприємства та забезпечує найкращі результати його діяльності за прийнятним критерієм.

Оптимізація виробничої програми проводиться з метою:

- планування оптимальної структури номенклатури продукції;

- визначення максимально можливого обсягу виробництва продукції та економічної межі нарощування виробництва.

Перша проблема може бути вирішена за допомогою економіко-математичних методів:

- симплекс-методу лінійного програмування, при якому вибирається критерій оптимізації та його математична форма - цільова функція, якою можуть бути: максимальний прибуток, максимальний обсяг виробництва, рівномірне завантаження устаткування, та приймаються наступні обмеження:

повне завантаження кожної групи устаткування, трудомісткість програми, витрати матеріальних ресурсів;

— метод "гілок і обмежень" відсіювання неефективних розробок плану;

— більш простий та доступний метод оптимального формування виробничої програми за допомогою інтегральних показників, при якому формування плану продовжується до виконання встановленого критерію оптимальності.

Як зазначає О. Орлов, ще в 1939 р. лауреат Нобелівської премії академік Л. Канторович запропонував вирішення проблеми вибору оптимального плану з метою максимізації прибутку:

$$F(x) = \sum_{i=1}^m c_i x_i \rightarrow \max, \quad (1)$$

де c_i – прибуток від реалізації продукції;

x_i – кількість i -ї продукції.

У модель вводяться обмеження щодо ресурсів, фонду часу роботи устаткування, за обсягами виробництва конкретних виробів. Із погляду математичної постановки завдання вона не викликає сумнівів. Однак, як вважає автор, некоректним є використання в моделі показника прибутку від реалізації i -ї продукції, і пропонує для моделі оптимізації асортименту використання маржинального прибутку. Цей метод викладений у підручнику О. Орлова "Планування діяльності промислового підприємства" (С. 38-39).

Сьогодні в процесі планування широко використовуються різні методи та інструментарії розрахунків.

Термін "метод" походить від грецького "теїїосіоз", що в перекладі означає "шлях до чогось", тобто знання про те, якими способами, в якій послідовності потрібно розв'язувати ті чи інші завдання. В плануванні існуючі методи обчислення планових показників поєднано у три узагальнюючі групи: екстраполяції, пофакторні та нормативні.

В умовах командно-адміністративної системи управління вихідною одиницею при розробці планів була потреба народного господарства в промисловій продукції і наявність ресурсів для її забезпечення. За базу розрахунку приймався звітний рік, величини планових показників визначались на основі їх динаміки, яка склалася у попередніх періодах. Цей метод, в основі якого - ресурси і динаміка минулих років, має назву екстраполяційного методу. На практиці його ще називають "плануванням від досягнутого рівня". Процедура обчислення набуває дуже спрощеного характеру: фактично досягнута величина показника у базовому періоді коригується на середній відсоток її зміни. При цьому темпи зміни показника або приймаються такими, що склалися в минулому, або зменшуються чи збільшуються виходячи з досвіду або інтуїції. Цей метод по суті є простим і зручним у використанні, але він не враховує наслідків можливих змін. Сфера доцільного використання цього методу обмежується попередніми, укрупненими розробками альтернативних варіантів планів. Цей метод використовують корпорації, які займають монопольне становище на ринку, оскільки конкуренти для них не є загрозою, вони встановлюють монопольне високі ціни і збільшують обсяги продажу товарів та, знижуючи ціни, захоплюють нові ринки.

Більш обґрунтованим вважають пофакторний метод. Планові значення показників при цьому методі визначаються на основі впливу найважливіших чинників (факторів). На вітчизняних підприємствах пофакторні розрахунки завжди супроводжувались розробкою планів із підвищення продуктивності праці та зниження витрат на виробництво продукції.

Методично правильне визначення впливу факторів на планові показники повинно відповідати таким вимогам:

— сутність планування й особливості його здійснення на підприємстві;

— сукупний вплив окремих факторів у сумі повинен дорівнювати абсолютній величині змінного показника - тобто, якщо вплив деяких факторів не можна виявити, то весь розрахунок стає марним;

— при визначенні впливу окремих факторів на той чи інший показник необхідно чітко враховувати вплив кожного фактора окремо і вплив факторів один на одного.

При розрахунку за факторами, як правило, не враховується вплив "перехідної економіки" (теоретично цей вплив врахувати можна, практично - неможливо), а при розрахунку за окремими факторами не враховується функціональна залежність між ними. Враховуючи і те, що підприємствам, які працюють в умовах ринку, цей розрахунок не потрібний, оскільки завдання щодо зниження собівартості продукції і підвищення продуктивності їм не ставиться, використання цього методу планування є недоцільним.

Нормативний метод планування ґрунтується на використанні технічно обґрунтованих норм і нормативів, що визначають ступінь економічної ефективності виробництва та обліку, норм витрат праці, фінансових і матеріальних ресурсів. Цей метод планування передбачає розрахунок показників за нормами на початок планового періоду з наступною зміною норм в результаті впровадження організаційно-технічних заходів і формування на основі планових норм відповідних показників плану підприємства.

Для визначення ступеня обґрунтованості показників, застосовують спеціальні методи планування: економіко-математичне моделювання, балансовий метод, пробно-статистичний та матричний метод.

За допомогою спеціальних економіко-математичних моделей розробляється декілька варіантів плану, в яких найважливіші планові показники оптимізуються. Цей метод дає можливість знайти найбільш ефективні рішення, і з багатьох варіантів вибрати найоптимальніший.

Балансовий метод застосовується для забезпечення погодження потреб і ресурсів. У практиці планування баланси розробляються для різних видів ресурсів: матеріальних, трудових, фінансових. Баланси складаються з двох частин: перша частина відображає усі напрямки витрат ресурсів відповідно до потреб, а інша - джерела надходження цих ресурсів.

Матричний метод планування являє собою побудову взаємозв'язків між виробничими підрозділами і показниками. Детальніше цей метод розглянуто у навчальному посібнику «Планування діяльності підприємства» Г.М. Тарасюк.

Пробно-статистичний метод передбачає використання фактичних статистичних даних за попередні роки і середніх величин при встановленні планових показників. Недоліком цього методу є те, що він не враховує зміни ринкової кон'юнктури на момент планування.

Фінансовий потенціал підприємства це стосунки, що виникають на підприємстві з приводу досягнення максимально можливого фінансового результату за умови:

- наявності власного капіталу, достатнього для виконання умов ліквідності і фінансової стійкості;
- можливості залучення капіталу, в обсязі, необхідному для реалізації ефективних інвестиційних проектів;
- рентабельності вкладеного капіталу;
- наявності ефективної системи управління фінансами, що забезпечує прозорість поточного і майбутнього фінансового стану.

Фінансовий потенціал, як категорія похідна від фінансів підприємств, обмежений виключно грошовими стосунками, що виникають в процесі руху фінансових ресурсів підприємства (власних і залучених), утворення на цій основі його потенційних доходів і розподілу їх по чинниках виробництва. Отже, фінансовим потенціалом підприємства, на нашу думку, є сукупність потенційних фінансових ресурсів і доходів підприємства, при заданих або таких, що склалися, параметрах ресурсного і виробничого потенціалів, а також ринкової кон'юнктури.

Для моделювання стійкого економічного зростання, що передбачає спільну дію операційного і фінансового важелів стає вельми важливим застосовувати механізм фінансового планування, що враховує техніко-економічні характеристики підприємства як основу для розрахунку фінансових показників.

Рисунок 1 – «Моделі і методи фінансового планування»

У сучасній економічній літературі [69, 36] розглядають три моделі фінансового планування:

- розробка фінансового розділу бізнес-плану;
- бюджетування;

- складання прогнозних фінансових документів.

На рис. 1 наведено можливе послідовання у кожній з моделей методів фінансового планування.

Новий механізм планування нарощення фінансового потенціалу повинен ґрунтуватися на комбінації відомих моделей планування – розробки фінансової частини бізнес-плану з процесом бюджетування і складанням прогнозних фінансових документів звітної бухгалтерії, одночасно поєднуючи при цьому наведені методи планування для реалізації фінансової стійкості і рентабельності. Основу нової моделі повинен складати процес бюджетування, як єдиний метод, що дозволяє якнайповніше визначити рух фінансових потоків підприємства, що є ключовим для реалізації поточної і особливо довгострокової фінансової стійкості. Відмінність даного механізму фінансового планування полягає в глибшому опрацюванні фінансової діяльності підприємства, що розглядається за трьома напрямками: з позиції доходів і витрат підприємства, з позиції руху потоків готівки та з позиції стану активів і пасивів підприємства.

Для прогнозування фінансового стану підприємства «Альфа» необхідно проаналізувати форми фінансової звітності №1-5 та скласти агрегований баланс. Скористаємося економіко-математичними моделями для розрахунку агрегованого балансу та «порога рентабельності», а саме алгоритмом розв'язання задач на EOM.

Доцільно використовувати економіко-математичні моделі в прогностному балансі та в агрегованому балансі, що можна продемонструвати на прогностних розрахунках підприємства «Альфа».

Таблиця 1 – «Агрегований баланс»

№ п/п	Стаття балансу	На початок планового звітного періоду		На кінець планового звітного періоду		Зміни за плановий звітний період			
		тис. грн	% до підсумку	тис. грн	% до підсумку	Абсолютні (±), тис. грн. (гр.3 – гр.1)	Темп % (гр.5/гр.1 ·100%)	Структури, % (за гр.5)	Частка пункт гр.4-гр.2
A	б	1	2	3	4	5	6	7	8
АКТИВ									
1	Майно разом	343312	100	390250	100	+46938	+13,7	100	0
2	Необоротні активи	184276	53,7	186523	47,8	+2247	+1,2	+4,8	-5,9
2.1	Оборотні активи	159036	46,3	203727	52,2	+44691	+28,1	+95,2	+5,9
2.2	Запаси	53525	15,6	109960	28,2	+56435	+105,4	+120,2	+12,6
2.3	Дебіторська заборгованість.	97921	28,5	90073	23,1	-7848	-8,0	-16,7	-5,4
2.4	Поточні фінансові інвестиції.	-	-	-	-	-	-	-	-
2.5	Витрати майбутніх періодів.	107	0,03	102	0,03	-5	-4,7	-0,01	0
	Кошти та їх еквіваленти.								

48

2.6	Інші обор. акт.	5967	1,7	1941	0,5	-4026	-67,5	-8,6	-1,2
2.7		1516	0,4	1651	0,4	+135	+8,9	+0,3	0
ПАСИВ									
1	Джерела майна разом	343312	100	390250	100	+46938	+13,7	100	0
1.1	Власний капітал	242254	70,6	263389	67,5	+21135	+8,7	+45,0	-3,1
1.2	Статутний капітал	1511	0,4	1511	0,4	0	0	0	0
1.3	Інш. додатк. капітал	0	-	20727	5,3	+20727	0	+44,2	+5,3
1.4	Нерозподілений прибуток	237098	69,1	237506	60,8	+408	0,17	0,9	
2		0	0	0	0	0	0	0	0
2.1	Інші джерела	101058	29,4	126861	32,5	+25803	+25,5	+55,0	+3,1
2.2	Позиковий капітал	6378	1,8	5969	1,5	-409	-6,4	-0,9	-0,3
	Довгострокові зобов'язання								+1,5
2.3	Короткострокові кредити та позики	72746	22,0	91906	23,5	+19160	+26,3	+41,0	+1,0
2.4	Кредиторська заборгованість і поточні зобов'язання	21934	6,4	28986	7,4	+7052	+32,6	+15,0	

49

Підприємство «Альфа» займає провідне місце у національному виробництві шліфувальних матеріалів і абразивів.

Для аналізу і прогнозування порогу рентабельності підприємства були використані дані з форми №1 «Баланс» підприємства Альфа за 2011 рік.

Виходячи з визначення «порогу рентабельності» (або точки беззбитковості) формула для її розрахунку виглядає наступним чином:

$$ТБ = V_{\text{пост}} / (Ц - V_{\text{змін}}) \quad (2)$$

де ТБ – точка беззбитковості, тобто такий обсяг продажу, починаючи з якого ціна продажу товару перевищує витрати на його виробництво та реалізацію;

$V_{\text{пост}}$ – величина постійних (фіксованих) витрат, грн.;

$V_{\text{змін}}$ – величина змінних витрат на одиницю продукції, грн.;

Ц – гуртова ціна продажу, грн.

За цією формулою розраховується точка беззбитковості при випуску одного найменування продукції. Якщо підприємство випускає декілька видів продукції, виникає проблема розподілу постійних витрат. В фінансовій літературі розглядаються різні варіанти їх розподілу.

В нашому випадку підприємство «Альфа» займається випуском багатьох найменувань продукції, тому для визначення величини обсягу виробництва, яка б забезпечувала «порог рентабельності» необхідно визначити три величини:

- 1) гуртова ціну продажу товару (Ф. №2 р. 010);
- 2) обсяг постійних (фіксованих) витрат, тобто таких витрат, величина яких у короткому періоді часу не пов'язана з обсягом виробництва і реалізації та їх змінами (витрати на устаткування, його утримання й експлуатацію, амортизаційні відрахування, адміністративні витрати, витрати на оренду, рекламу, соціальне страхування, наукові дослідження, розробки тощо) (Ф. №2 сума р. 070+080);

3) обсяг змінних витрат, тобто таких витрат, які змінюють свою величину у зв'язку із зміною обсягу виробництва та реалізації продукції (витрати на сировину та матеріали, заробітну плату основного виробничого персоналу, електроенергію, транспортування тощо) (Ф. №2 сума р. 040+090+140+150+160+180+205+210).

Згідно з нашими розрахунками

ТБ = 691 од. товару

Тобто підприємству «Альфа» необхідно випустити 691 одиницю товару для того, щоб досягнути точку беззбитковості.

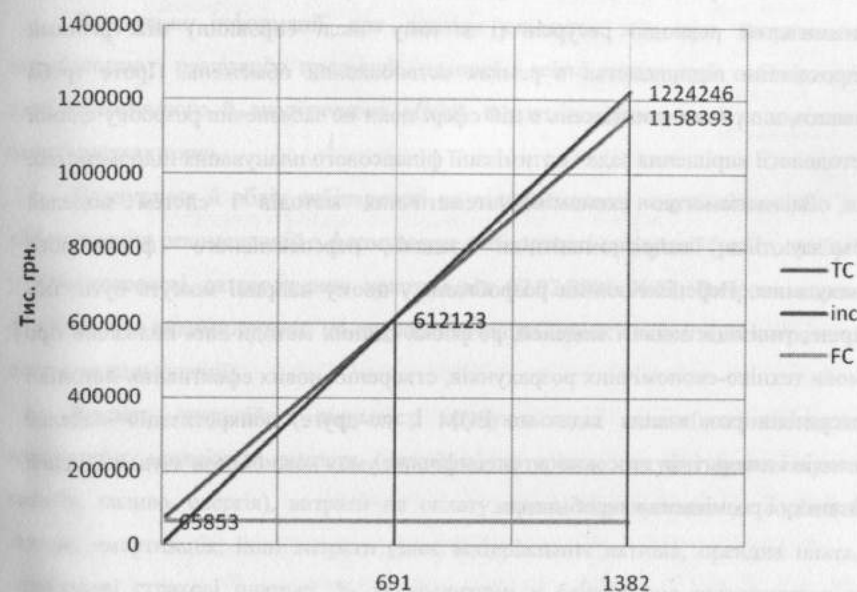

Рисунок 2 – Графік порогу рентабельності

Проаналізувавши агрегований баланс (таблиця 1) та розрахувавши точку беззбитковості були зроблені висновки щодо фінансового стану підприємства «Альфа». Для підвищення конкурентоспроможності підприємству можна рекомендувати наступні кроки:

- залучення кредитних ресурсів;
- оновлення виробничого устаткування;
- інтенсивний шлях розвитку технічного процесу — оновлення технології виробництва;
- збільшення обсягу виробництва продукції;
- розробка комплексу заходів щодо підвищення конкурентоспроможності підприємства.

Основним змістом економіко-математичних моделей задач поточного і перспективного фінансового планування в рамках підприємства є визначення оптимального рівня існуючих виробничих потужностей. До них відносять оптимальний розподіл ресурсів (і в тому числі сировини) між різними підрозділами підприємства в рамках встановлених обмежень. Проте треба визнати, що рівень досліджень в цій сфері поки не забезпечив розробку єдиної методології вирішення задач оптимізації фінансового планування підприємства.

За допомогою економіко-математичних методів і систем моделей розв'язуються найрізноманітніші задачі перспективного фінансового планування. Перспективними розробками у цьому напрямі можуть бути: по-перше, типізація задач і моделей, розробка єдиних методичних положень про умови техніко-економічних розрахунків, створення нових ефективних методів і алгоритмів розв'язання задач на ЕОМ і, по-друге, конкретизація моделей методів і алгоритмів стосовно до специфічних умов кожної розв'язуваної задачі розвитку і розміщення виробництва.

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Найважливішим показником, що характеризує роботу промислових підприємств, є собівартість продукції. Від її рівня залежать фінансові результати діяльності підприємств, темпи розширеного відтворення, фінансовий стан господарюючих суб'єктів.

Аналіз собівартості дозволяє виявити поточні зміни даного показника, виконання плану за його рівнем, визначення факторів, що впливають на приріст, і на цій підставі дати оцінку роботи підприємства з використання наявних ресурсів і встановити резерви зменшення собівартості продукції.

Об'єктами аналізу собівартості продукції є показники:

- аналіз собівартості товарної продукції у цілому і за елементами витрат;
- витрати на 1 грн. товарної продукції;
- собівартість порівняльної товарної продукції;
- собівартість окремих виробів;
- окремі елементи і статті витрат (рис. 1).

Джерелами інформації для аналізу служать: звіт про витрати на виробництво і реалізацію продукції, планові і звітні калькуляції собівартості, дані синтетичного й аналітичного обліку витрат по основних і допоміжних виробництвах тощо.

Планування й облік собівартості на підприємствах ведуть відповідно до «Методичних рекомендацій з формування собівартості продукції (робіт, послуг) у промисловості, затверджених наказом від 02.02.2001 №47. Витрати класифікуються за видами витрат: на витрати по економічних елементах і витрати за статтями калькуляції.

Витрати операційної діяльності групуються за такими економічними елементами: матеріальні витрати (сировина, матеріали, покупні комплектуючі вироби, паливо, енергія), витрати на оплату праці, відрахування на соціальні заходи, амортизація, інші витрати (знос матеріальних активів, орендна плата, обов'язкові страхові платежі, % за кредитами у банках, що включаються в собівартість продукції, відрахування в позабюджетні фонди).

Групування витрат по економічних елементах необхідне для того, щоб вивчити матеріаломісткість, енергомісткість, трудомісткість і фондомісткість і встановити вплив НПП на структуру витрат.